

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 38/2014 vp

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan
velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuol-
lon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi ra-
jat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain
muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä tammikuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta (HE 343/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anne Koskela, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Timo Makkonen, oikeusministeriö

- yhdenvertaisuusvaltuutettu Eva Biaudet
- ylitarkastaja Pirjo Kruskopf, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- tutkimusprofessori Ilmo Keskimäki ja erikoistutkija Eeva Nykänen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- johtaja Hanna Helinko, Maahanmuuttovirasto
- erityisasiantuntija Hannele Häkkinen, Suomen Kuntaliitto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainministeriö
- lapsiasiavaltuutettu
- Kansaneläkelaitos
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Helsingin kaupunki
- Pakolaisneuvonta ry
- Suomen Lääkäriliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille henkilöille. Lailla turvattaisiin nykyistä paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin Suomessa oleskeleville kol-

mansien maiden kansalaisille, joilla ei ole ulkomaalaislaissa edellytettyä oleskelulupaa tai joille on eräistä ulkomaalaislaissa erikseen määritellyistä syistä myönnetty tilapäinen oleskelulupa, mutta joilla ei ole oikeutta muihin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuin kiireelliseen

hoitoon. Tällaisia palveluja olisivat terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat lyhytkestoiset terveyspalvelut, joita ovat raskauden ja synnytyksen hoitoon liittyvät palvelut sekä pitkäaikais- ja muiden sairauksien hoito silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi hoidon olevan välttämätöntä ottaen huomioon henkilön terveydentila ja hänen Suomessa oleskelunsa kesto.

Lakiehdotuksessa tarkoitetuille alaikäisille tulisi järjestää kaikki tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuusina kuin niille alaikäisille, joilla on Suomessa kotikunta.

Oikeus terveyspalveluihin olisi siten lähinnä saman laajuinen kuin Suomessa kansainvälistä suojelua hakevilla turvapaikanhakijoilla.

Kunta perisi terveydenhuollon palveluja käyttäneeltä palvelujen tuotantokustannuksia vastaavan asiakasmaksun, joka vastaisi muulta kuin Suomessa asuvalta henkilöltä perittävää maksua. Maksukyvyttömyys ei kuitenkaan saisi olla este palvelujen antamiselle. Valtio korvaisi palvelut järjestäneelle kunnalle niistä aiheutuneet kustannukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain mukaisesti, jos palveluista aiheutuneita kustannuksia ei olisi saatu perittyä henkilöltä itseltään.

Rajat ylittävistä terveydenhuollosta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi lakiehdotuksen edellyttämät, valtion korvausta koskevat tarkistukset.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille. Lailla laajennettaisiin ilman oleskelulupaa Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten oikeutta kunnan järjestämiin terveyspalveluihin. Nykyisin mainituilla henkilöillä on oikeus ainoastaan kiireelliseen hoitoon. Myös sellaiset ulkomaalaiset, joille on ulkomaalaislain (301/2004) 51, 52 ja 89 §:n perusteella myönnetty tilapäinen oleskelulupa ja joilla ei ole Suomessa kotikuntaa, saisivat oikeuden käyttää lakiehdotuksen mukaisia terveyspalveluja kiireellisen hoidon lisäksi. Lain tarkoituksena on turvata näiden henkilöiden oikeus välttämättömään huolenpitoon ihmis oikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen ja inhimillisen arvokkuuden toteuttamiseksi. Valiokunta pitää esityksen ihmisarvoa korostavaa lähtökohtaa tärkeänä.

Lakiehdotuksen mukaisia palveluja olisivat terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat lyhytkestoiset terveydenhuollon palvelut, joita olisivat raskauteen ja synnytykseen liittyvät palvelut sekä pitkäaikais- ja muiden sairauksien hoito silloin, kun terveyden-

huollon ammattihenkilö arvioi hoidon olevan välttämätöntä ottaen huomioon henkilön terveydentila ja hänen Suomessa oleskelunsa kesto. Alaikäisille järjestettäisiin kaikki tarvittavat terveydenhuollon palvelut samanlaajuisina kuin niille alaikäisille, joilla on Suomessa kotikunta. Ehdotus laajentaa kuntien järjestämisvastuuta nykyisestä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä lasten sekä raskaana olevien ja synnyttäneiden naisten hoitoon liittyvien palvelujen sisällyttämisestä ehdotuksen mukaisesti lain piiriin. Muiden henkilöiden osalta valiokunta pitäisi lähtökohtana kiireellisen hoidon turvaamista voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Valiokunta toteaa, että luvattomasti maassa oleskelevien ulkomaalaisten lukumäärää on hyvin vaikea arvioida. Lakiehdotuksen perusteella ei myöskään ole selvää, kuuluvatko 1. lakiehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettuihin ilman oleskelulupaa oleskeleviin ulkomaalaisiin myös sellaiset ulkomaalaiset, jotka ovat panneet oleskelulupahakemuksensa vireille Suomessa. Heillä ei ole oleskelulupaa, mutta he saavat ulkomaalaislain 40 §:n 2 momentin nojalla laillisesti oleskella maassa hakemuksen käsittelyn ajan. Saadun selvityksen perusteella myöskään luvatta oleskele-

vien ulkomaalaisten terveyspalvelujen käytön laajuudesta ei ole tarkkaa tietoa. Terveystoimen henkilöstö on käytännössä ainoa nämä henkilöt kohtaava viranomaistaho. Valiokunnan käsityksen mukaan terveydenhuollon tietojärjestelmät eivät kuitenkaan mahdollista näiden henkilöiden tunnistamista potilasrekistereistä.

Valiokunta pitää lainmuutoksen vaikutusarvioinnin kannalta tarpeellisena, että esityksessä tarkoitettujen terveyspalvelujen ja niistä aiheutuvien kustannusten määrää pyritään siihen liittyvistä haasteista huolimatta seuraamaan mahdollisimman hyvin. Valiokunnan mielestä tulisi myös seurata, miten ns. paperittomien määrä koko maassa kehittyy.

Ehdotuksen mukaan kunta perii terveydenhuollon palveluja käyttäneeltä henkilöltä palvelujen tuotantokustannuksia vastaavan asiakasmaksun, joka vastaa muulta kuin Suomessa asuvalta henkilöltä perittävää maksua. Kansaneläkelaitos korvaa palvelut järjestäneelle kunnalle

palveluista aiheutuneet kustannukset rajat ylittävältä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) mukaisesti, jos kustannuksia ei ole saatu perittyä henkilöltä itseltään. Esityksen mukaan asiakkaan maksukyky ei kuitenkaan saa olla este palvelujen saamiselle. Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksessa on kuntien kannalta kysymys uudesta lakisääteisestä tehtävästä, josta aiheutuvat kustannukset tulee rakennepoliittisen ohjelman mukaisesti korvata kunnille täysimääräisesti. Valiokunnan näkemyksen mukaan kustannusten korvaaminen 2. lakiehdotuksen 20 §:ssä ehdotetulla tavalla ei siten ole riittävää, vaan myös asiakkailta perittävät asiakasmaksut tulee korvata kunnille.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pirkko Mattila /ps
vpj. Mika Kari /sd
jäs. Maarit Feldt-Ranta /sd
Satu Haapanen /vihr
Rakel Hiltunen /sd
Reijo Hongisto /ps
Risto Kalliorinne /vas

Timo V. Korhonen /kesk
Antti Lindtman /sd
Tapani Mäkinen /kok
Kari Tolvanen /kok
Ulla-Maj Wideroos /r
Arja Juvonen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille henkilöille. Lailla turvattaisiin nykyistä paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin ns. paperittomille henkilöille. Oikeus terveyspalveluihin olisi lähinnä saman laajuinen kuin Suomessa kansainvälistä suojelua turvapaikanhakijoilla.

Suomessa oleskelee laillisesti ja laittomasti henkilöitä, joista käytetään yleisnimityksenä paperittomat henkilöt. Paperittomilla henkilöillä tarkoitetaan useita eri henkilöryhmiä, joilla on erilaisia terveyspalvelutarpeita. Heitä arvioidaan olevan Suomessa ehkä noin kolme tuhatta. Kysymyksessä on pelkkä otaksuma siitä, mikä määrää paperittomia suunnilleen on.

Oikeus terveyteen on yksi perustavanlaatuisista oikeuksista, jotka tulee turvata kaikille. Välttämättä ongelmalliseksi esityksen vaikutuksina kuitenkin voi muodostua se, että kunnan järjestämisvelvollisuuden laajuus käsittää kiireellisen hoidon lisäksi terveydenhuollon välttämättömäksi arvioimia lyhytkestoisia terveydenhuollon palveluja (1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentti). Tällainen ehdotuksessa tarkoitettu paperittomien mahdollisimman laaja pääsy terveyspalveluihin avoimesti määrittävänä, sisältää ennakoimattomien epätoivottavien vaikutusten mahdollisuuden yhteiskuntamme kannalta. On perusteltua väittää, että uuden tai muutetun säädöksen tullessa voimaan on aina aidosti epä-

varmaa, miten se tulee toteutumaan ja vaikuttamaan. Laeilla on usein tavoiteltujen vaikutusten ohella erilaisia sivuvaikutuksia, ei-toivottuja vaikutuksia ja on myös siten, että lakien vaikutukset toteutuvat odotettua vajavaisemmin. Yleinen tosiasia on, ettemme pysty ennustamaan kaikki päätöstemme seurauksia.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä näkee esityksessä vaarana sen, että laki toimii vetovoimatekijänä näistä maista erikoissairaanhoidoa vaativille potilaille, jotka on otettava julkisen sairaanhoidon jonoon vaikka hoidettavia olisi omastakin takaa. Näin ollen tämä samalla kuormittaisimerkittävästi myös suomalaista veronmaksajaa ja kuntien taloutta.

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan (PeVL 41/2010 vp), että kiireellinen hoito on merkittävältä osin perustulsian 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua välttämättömän huolenpidon alaan kuuluvaa toimintaa. Kiireellisen hoidon perusteista on tällaisen sääntelyn vahvan perusoikeuskytkennän vuoksi säädettävä laissa. Valiokuntaryhmämme korostaakin, että ensiapuun ja kiireelliseen hoitoon on päästävä jokaisen. Kiireellistä hoitoa varten terveyskeskuksissa ja sairaaloissa on päivystysvastaanotot.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2015

Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps
Arja Juvonen /ps